

บทที่ 3

ภาพรวมของจังหวัดและชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน

1. ประวัติเมืองแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุคสมัย คือ

1.1 สมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ แม่ฮ่องสอนในสมัยก่อนมิได้ตั้งเป็นบ้านเมือง มีผู้คนปลูกทับกระท่อมอาศัยอยู่ตามริมห้วยเชิงเขาที่มีที่ราบ หรือที่ราบสูงบนดอยที่เป็นทำเลเหมาะสำหรับการเพาะปลูก พวกที่อาศัยอยู่ตามที่ราบมักจะเป็นพวก พม่า, เงี้ยว, ละว้า, กะเหรี่ยง (ยาง) และคนพื้นเมือง ส่วนพวกที่อาศัยอยู่บนดอยก็คือพวกชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น พวกมั่ว, มูเซอร์ ตัวเมืองแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ห่างจากแม่น้ำสาละวิน ประมาณ 40 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับเขตแดนของประเทศพม่า ความสำคัญในสมัยนั้น เป็นเพียงทางผ่านของกองทัพพม่า ที่เดินทางเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา หรือ หัวเมืองฝ่ายเหนือเท่านั้น

1.2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2374¹ ในรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้ามโหตรประเทศฯ พระเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ต้องการทราบความเป็นไปตามชายแดนฝ่ายตะวันตกของเชียงใหม่ และต้องการช้างป่าไว้ใช้การ จึงจัดให้ "เจ้าแก้วเมืองมา" ซึ่งเป็นพระญาติพร้อมด้วยกำลังช้างต่อหมอกวางญ ออกเดินทางไปตรวจและไล่จับช้างป่า เจ้าแก้วเมืองมาได้ยกกระบวนเดินทางรอนแรมผ่าน เมืองปาย ไปถึงป่าทางทิศใต้ริมน้ำปาย เจ้าแก้วเมืองมาพิจารณาเห็นว่า ที่แถวนี้เป็นทำเลดี สมควรจะตั้งเป็นหมู่บ้านได้ จึงหยุดพักและเรียกผู้ที่อยู่ตามริมห้วยริมเขา ซึ่งเป็นพวกเงี้ยวและกะเหรี่ยง มาตั้งบ้านและบุกเบิกไร่นาที่ทำกิน แล้วแต่งตั้งให้เงี้ยวผู้หนึ่งซึ่งเฉลียวฉลาด และมีความรู้ดีกว่าคนอื่นในหมู่บ้านนั้น ชื่อ "พะกาหม่อง" ให้เป็น "ก้าง" (คือ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน) คอยควบคุมดูแล แล้ว

¹สงวน โชติสุรัตน์ "ตำนานเมืองเหนือ" สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2514

ให้ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโป่งหมู" (บัดนี้เรียกว่า บ้านปางหมู เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง อยู่ห่างจากอำเภอเมืองราว 6 ก.ม.)

เจ้าแก้วเมืองมา ได้ยก ขวานออกเดินทางตรวจเขตแดน และไล่คล้องช้าง ต่อไป จนถึงห้วยแห่งหนึ่ง มีรอยช้างป่าอยู่มากมาย ก็หยุดทำการคล้องช้างได้หลายเชือก จึงตั้งคอกสอนช้างในร่องห้วย ริมห้วยแห่งนี้มีพื้นที่ราบกว้างขวาง พื้นดินดีกว่าบ้านโป่งหมู มีพวกเงี้ยวตั้งทัพกระท่อมอยู่เป็นอันมาก เจ้าแก้วเมืองมาพิจารณาเห็นว่า เป็นทำเลที่เหมาะสมที่จะตั้งหมู่บ้านได้อีกแห่งหนึ่ง จึงเรียกเงี้ยวผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นบุตรชายของ พะกาหม่อง ชื่อ "แสนโกม" มาชี้แจงแนะนำแต่งตั้งให้เป็น "ก้าง" ให้เป็นหัวหน้ามาเกลี้ยกล่อมผู้คนให้มารวมกัน จนกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ เจ้าแก้วเมืองมาให้ชื่อบ้านว่า "แม่ร้องสอน" โดยอาศัยเหตุที่ทำคอกสอนช้างในร่องห้วย จึงอนุโลมตั้งชื่อว่า "ร้องสอน" ที่มีคำว่า "แม่" นำหน้านั้น เนื่องจากร่องห้วยนี้ อยู่ใกล้กับแม่น้ำสายหนึ่ง เดิมแม่น้ำสายนี้ไม่มีชื่อ จึงถูกเรียกว่า "แม่ร้องสอน" และคำว่า "แม่น้ำ" นั้น ชาวเงี้ยวเรียกกลับว่า "น้ำแม่" ฉะนั้น "แม่น้ำร้องสอน" จึงกลายเป็น "น้ำแม่ร้องสอน" หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำก็เลยถูกเรียกชื่อตามแม่น้ำไปด้วย และหมู่บ้านตั้งขึ้นนี้จึงเรียก แม่ร้องสอน แต่อักษร "ร" นั้น คนเมืองเหนือออกเสียงเป็น "ฮ" ด้วยเหตุนี้ "แม่ร้องสอน" จึงกลายเป็น "แม่ฮ้องสอน" และ เรียกกันตลอดมาจนทุกวันนี้

ต่อมาพะกาหม่องและแสนโกม ได้ชักชวนผู้คนมาอยู่อาศัยมากขึ้น บ้านโป่งหมู และบ้านแม่ฮ้องสอน ก็กว้างขวางใหญ่โตขึ้น จึงมีการร่วมกันตัดไม้ซอนสัก ลงลำห้วยล่องออกแม่น้ำสาละวิน ไปขายในประเทศพม่า ได้เงินมาบำรุงบ้านเมือง และแบ่งเงินเป็นค่าตอบแทน (ค่าภาษีไม้ซอนสัก) ส่งถวายเจ้าผู้ปกครองเชียงใหม่ทุกปี บ้านโป่งหมู และบ้านแม่ฮ้องสอน จึงได้มีการติดต่อขายกับพม่า และค่อยเจริญขึ้นตามลำดับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2397 หัวเมืองเงี้ยวด้านตะวันตกแม่น้ำสาละวิน เกิดจลาจล มีผู้คนอพยพมาอาศัยอยู่ที่บ้านโป่งหมู และแม่ฮ้องสอนมากขึ้น ซึ่งในจำนวนนี้มี "ชานกะเล" ซึ่งได้หลบหนีภัยสงครามจากหัวเมืองเงี้ยวฝั่งตะวันตก แม่น้ำสาละวิน มาขออาศัยอยู่กับพะกาหม่อง ชานกะเล เป็นคนซื่อสัตย์ ชยันชั้นแข็ง สติปัญญามีความรอบรู้ดี พะกาหม่องมีความชอบพอรักใคร่ จึงยกบุตรสาวให้เป็นภรรยา ชานกะเลเคยถูกพระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ฯ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ซึ่งครองเมืองสืบต่อจากพระเจ้ามโหตรประเทศฯ เรียกตัวไปอยู่รับใช้ที่นครเชียงใหม่เป็นเวลา 2 ปีเศษ จนมีความรอบรู้และเข้าใจในหน้าที่ราชการดี ต่อมาในปี พ.ศ. 2417 ทางการพิจารณา

เห็นว่า ท้องที่แม่ฮ่องสอนเป็นแดนประชิดติดต่อกัยเขตแดนพม่า และมีบ้านเรือนราษฎรเจริญขึ้น สมควรจะยกฐานะ "บ้าน" ขึ้นเป็น "เมือง" ให้มีพ่อเมืองเป็นกรมการดูแลรักษาระวัง ด้านพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ จึงให้เรียกขานกะเลไปเชียงใหม่ แต่งตั้งให้เป็น "พญาสิงหนาทราชา" เป็นพ่อเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรก และแต่นั้นมา แม่ฮ่องสอน ก็มีฐานะเป็น "เมือง"

เมื่อพญาสิงหนาทราชา ถึงแก่กรรมไปแล้ว ได้มีผู้ปกครองเมืองแม่ฮ่องสอน ต่อมาคือ แม่เจ้านางเม็ยะ ภรรยาของพญาสิงหนาทราชา ซึ่งดำรงตำแหน่งพ่อเมืองแทนสามี เมื่อสิ้นบุญแม่เจ้านางเม็ยะ ผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งพ่อเมืองต่อมาก็คือ พระยาพิทักษ์สยามเขต และพระยาฮ่องสอนบุรี จนถึง พ.ศ. 2450 จึงสิ้นสุดการแต่งตั้งตำแหน่งพ่อเมือง โดยการในยุคนั้น ได้จัดการปกครองเมืองแม่ฮ่องสอนให้ขึ้นกับเชียงใหม่ มีอาณาเขต คือ เมือง ปาย, เมืองแม่ฮ่องสอน, เมืองยวม (แม่สะเรียง), ขุนยวม รวมเรียกว่าบริเวณเชียงใหม่ ตะวันตก ตั้งที่ว่าการอยู่ที่เมืองยวม (แม่สะเรียง) ต่อมาในปี 2447 ย้ายที่ว่าการไป ตั้งอยู่ที่เมืองแม่ฮ่องสอน

ต่อมาได้มีประกาศของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2453 ให้ยกเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองจัตวา รวมอยู่ในมณฑลพายัพ และจัดแบ่งการปกครอง ออกเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอแม่สะเรียง, (เมืองยวม) อำเภอ ขุนยวม และอำเภอปาย เหมือนอย่างหัวเมืองจัตวาชั้นใน ต่อมาอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอม่วยต๋อ โดยอาศัยเหตุที่อำเภอตั้งที่ว่าการในอำเภอม่วยต๋อคำว่า "ม่วยต๋อ" เป็นภาษาพม่า แปลว่า เจริญ หมายถึง ตำบลที่มีเจริญมาก แต่เมื่อมีคำสั่ง ทางราชการให้อำเภอ ซึ่งตั้งศาลากลางเปลี่ยนชื่ออำเภอเมืองตามจังหวัด อำเภอม่วยต๋อ จึงต้องเปลี่ยนเป็นอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มาจนบัดนี้ และปี พ.ศ. 2476 ให้จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย

สำหรับประวัติความเป็นมาของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2479 โดยพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2479 โดยยกฐานะตำบลจองคำ ตำบลม่วยต๋อ ให้มีฐานะเป็นเทศบาล เมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเริ่มมีผลตามกฎหมายตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2479 อันเป็นวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็น 6 ตารางกิโลเมตร

2. ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิประเทศ

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัด 1 ใน 9 ของจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, เชียงใหม่, เชียงราย, ลำพูน, ลำปาง, พะเยา, แพร่, น่าน, และจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสุดของประเทศไทย ระหว่างเส้นละติจูดที่ $19^{\circ} 17'$ เหนือ และเส้นลองจิจูดที่ $97^{\circ} 58'$ ตะวันออก ระยะทางจากทิศเหนือจดทิศใต้ประมาณ 250 กิโลเมตร กว้างประมาณ 95 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 31,232 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,270,000 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือ โดยระยะทางถนนประมาณ 936 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จด	รัฐฉานประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม แห่งสหภาพพม่า โดยมีเทือกเขาแดนลาวเป็นแนวแบ่งเขต
ทิศใต้	จด	อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	จด	จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเทือกเขาถนนธงชัย ซึ่งแยกจากเทือกเขาแดนลาวเป็นแนวแบ่งเขต
ทิศตะวันตก	จด	รัฐฉาน รัฐคะยา และรัฐกอกูเล สาธารณรัฐสังคมนิยม แห่งสหภาพพม่า โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยตะวันตก และแม่น้ำสาละวินเป็นเส้นแบ่งเขตแดน

สำหรับพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน หรือพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง โดยตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ $19^{\circ} 16' - 19^{\circ} 18'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $97^{\circ} 57' - 97^{\circ} 59'$ ตะวันออก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 6 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,750 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้ คือ

ทิศเหนือ	ถึง	โรงเรียนห้องสอนศึกษา
ทิศตะวันออก	ถึง	สุดเขตสนามบิน
ทิศใต้	ถึง	ทางแยกไปท่าโป่งแดง
ทิศตะวันตก	ถึง	สันเขาพระธาตุดอยกองมู

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปจัดได้ว่าแม่ฮ่องสอนเป็นดินแดนแห่งภูเขา ซึ่งเป็นดินแดนที่มีภูเขามากที่สุดในประเทศไทย จากพื้นที่ทั้งหมด 13,232 ตารางกิโลเมตร เป็นเนื้อที่ป่าทึบและเทือกเขาสูงถึงประมาณ 11,981 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 90.5

มีดอยแม่ยะเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด ประมาณ 2,005 เมตร และดอยหลักแตงสูง 1,936 เมตร เหลือเป็นที่ราบเพียง 1,251 ตารางกิโลเมตร หรือ ร้อยละ 9.5 มีลักษณะเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งหุบเขาที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ หุบเขาแม่ฮ่องสอน เป็นหุบเขาที่ยาวที่สุดของทิวเขาถนนธงชัย ประกอบด้วยหุบเขาแม่น้ำปาย และหุบเขาแม่น้ำยวม โดยมีที่สูงเล็ก ๆ คั่นอยู่ตรงอำเภอขุนยวม ใกล้กับต้นน้ำของแม่น้ำยวม นอกจากนี้ยังมีหุบเขาแม่สะเรียง หุบเขาแม่ลาน้อย เป็นต้น โดยปกติหุบเขาต่าง ๆ จะเป็นที่ตั้งของชุมชนในพื้นที่ราบ รวมทั้งเป็นที่ประกอบการเกษตรกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยในพื้นที่ตามที่ราบ หรือ ชุมชน จะมีระดับขึ้นความสูงเหนือระดับน้ำ และปานกลาง ประมาณ 285 เมตร และในพื้นที่เนินสูงขึ้นมา แต่มีการประกอบการเกษตรกรรม มีระดับความสูงเฉลี่ยประมาณ 321 เมตร

สำหรับพื้นที่ของชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอนนี้ ตั้งอยู่ในหุบเขาแม่ฮ่องสอน โดยตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำแม่ฮ่องสอน ซึ่งล้อมรอบไปด้วยขุนเขาต่าง ๆ มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีเส้นทางออกจากชุมชน เป็นแนวเหนือใต้ คือ ด้านอำเภอขุนยวมกับอำเภอปาย ลักษณะพื้นที่ภายในแอ่งกระทะนี้ มีลักษณะเป็นเนินสลับที่ราบ พื้นที่ของเมืองส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเนิน ที่อยู่เกือบจะเป็นศูนย์กลางของพื้นที่แอ่งกระทะ

3. ภูมิอากาศ

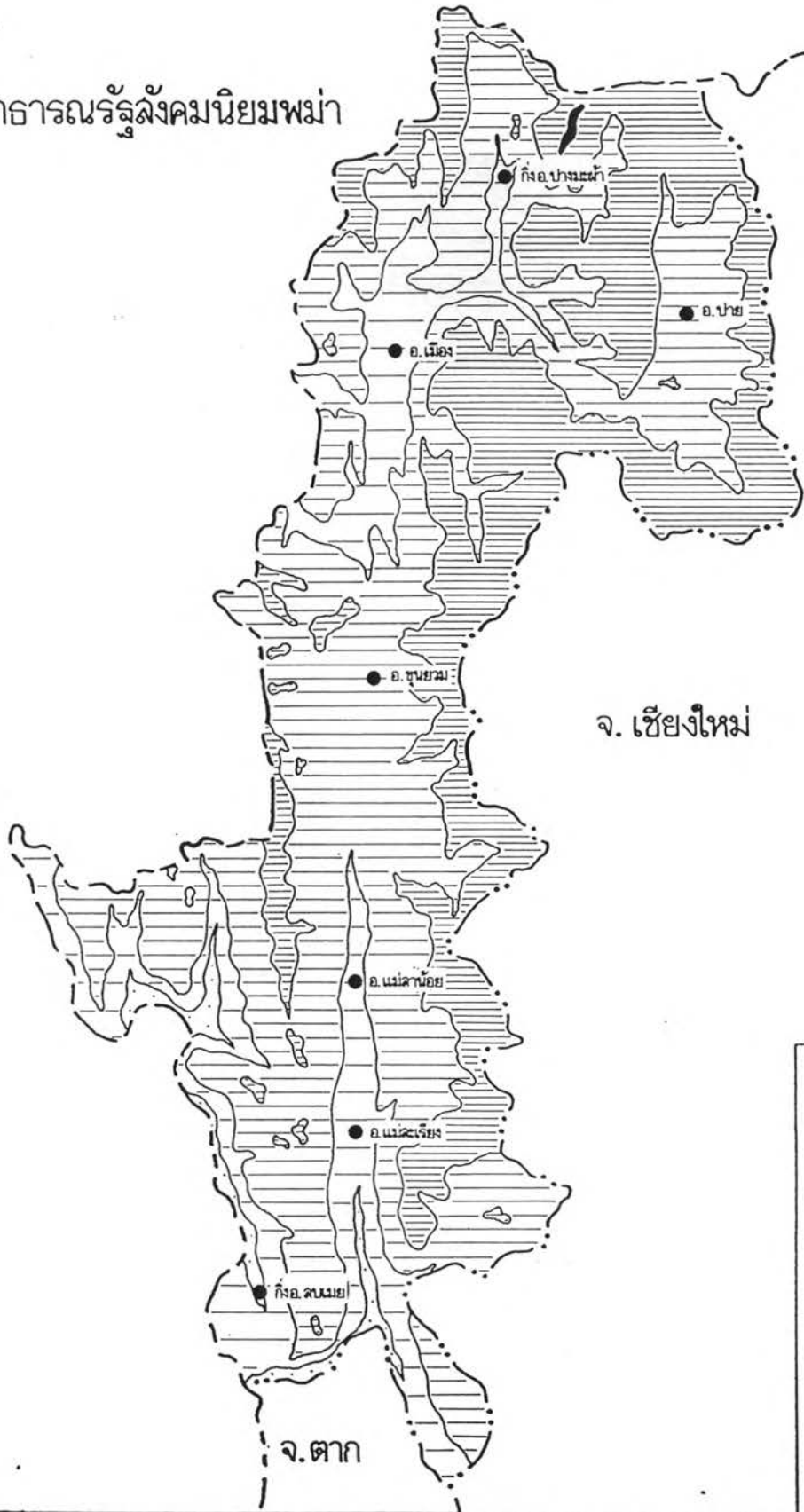
เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสภาพพื้นที่ถูกล้อมรอบด้วยภูเขาสูง และปกคลุมไปด้วยป่าไม้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล จึงทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ภาวะของอากาศในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ มาก โดยในฤดูร้อนจะร้อนจัด และฤดูหนาวก็จะหนาวจัด สำหรับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นดังนี้ คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นไป จนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคม โดยจะร้อนอบอ้าวมากที่สุดในเดือนเมษายน ซึ่งจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 40 องศาเซลเซียส

ฤดูหนาว เริ่มประมาณปลายเดือนตุลาคม ไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศโดยทั่วไป จะหนาวเย็นจัด มีหมอกปกคลุม อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยในเดือนมกราคม ประมาณ 13 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน พฤษภาคม จนถึงเดือนกันยายน ฝนจะตกชุกในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม ปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยประมาณ 1,200 มิลลิเมตร

สาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน

แผนที่ 3.1

แสดง: ระดับความสูงของภูมิประเทศ

สัญลักษณ์

	ระดับความสูง 100 - 200 เมตร
	ระดับความสูง 200 - 500 เมตร
	ระดับความสูง 500 - 1,000 เมตร
	ระดับความสูง 1,000 - 2,000 เมตร
	ระดับความสูง 2,000 - 3,000 เมตร

มาตราส่วน
1 : 150,000

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีสายหมอกปกคลุมอยู่ตลอดปี จนได้รับสมญานามว่า "เมืองในหมอก" หรือ "เมืองสามหมอก" เพราะว่ามีหมอกหมุนเวียนปกคลุมตลอดปี คือ

ฤดูร้อน จะมีหมอกควันอันเกิดจากการเผาป่า หรือไฟป่า

ฤดูฝน จะมีหมอกฝนปกคลุมพื้นที่แทนหมอกควัน

ฤดูหนาว จะมีหมอกน้ำค้าง ปกคลุมอย่างหนาแน่น โดยช่วงเวลากลางคืน และช่วงเวลาเช้า

4. เขตการปกครอง (ดูแผนที่ 3.2 และ 3.3 ประกอบ)

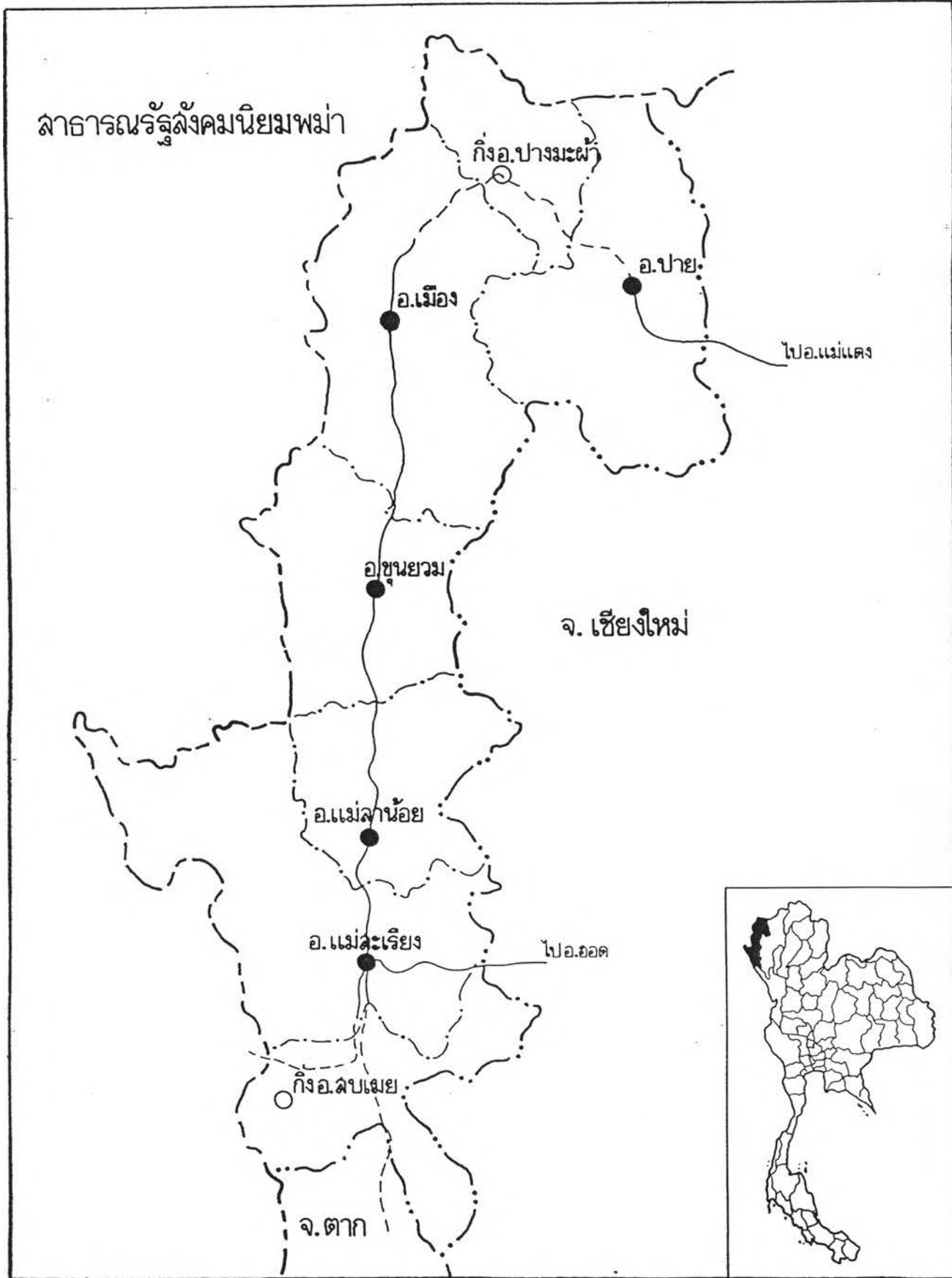
จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ รวม 40 ตำบล และ 338 หมู่บ้าน ดังนี้คือ

4.1	อำเภอเมือง	มี 7 ตำบล	53 หมู่บ้าน
4.2	อำเภอแม่สะเรียง	มี 7 ตำบล	64 หมู่บ้าน
4.3	อำเภอขุนยวม	มี 5 ตำบล	39 หมู่บ้าน
4.4	อำเภอปาย	มี 7 ตำบล	55 หมู่บ้าน
4.5	อำเภอแม่ออน	มี 6 ตำบล	65 หมู่บ้าน
4.6	กิ่งอำเภอสบเมย	มี 6 ตำบล	45 หมู่บ้าน
4.7	กิ่งอำเภอปางมะผ้า	มี 2 ตำบล	17 หมู่บ้าน

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการจัดการปกครองท้องถิ่น แบบเทศบาล เพียง 1 เทศบาล คือ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งคลุมพื้นที่ 1 ตำบล คือ ตำบลจองคำ ซึ่งเป็น 1 ใน 7 ตำบลของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน คือ ตำบลจองคำ, ตำบลปางหมู, ตำบลหมอกจำแป่, ตำบลห้วยผา, ตำบลผาบ่อง, ตำบลห้วยโป่ง และตำบลห้วยปู่สิง นอกจากนั้นจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีการจัดการปกครองท้องถิ่น แบบสุขาภิบาลอีก 5 แห่ง คือ สุขาภิบาลแม่สะเรียง, สุขาภิบาลแม่ออน, สุขาภิบาลขุนยวม, สุขาภิบาลปาย และ สุขาภิบาลกิ่งอำเภอสบเมย

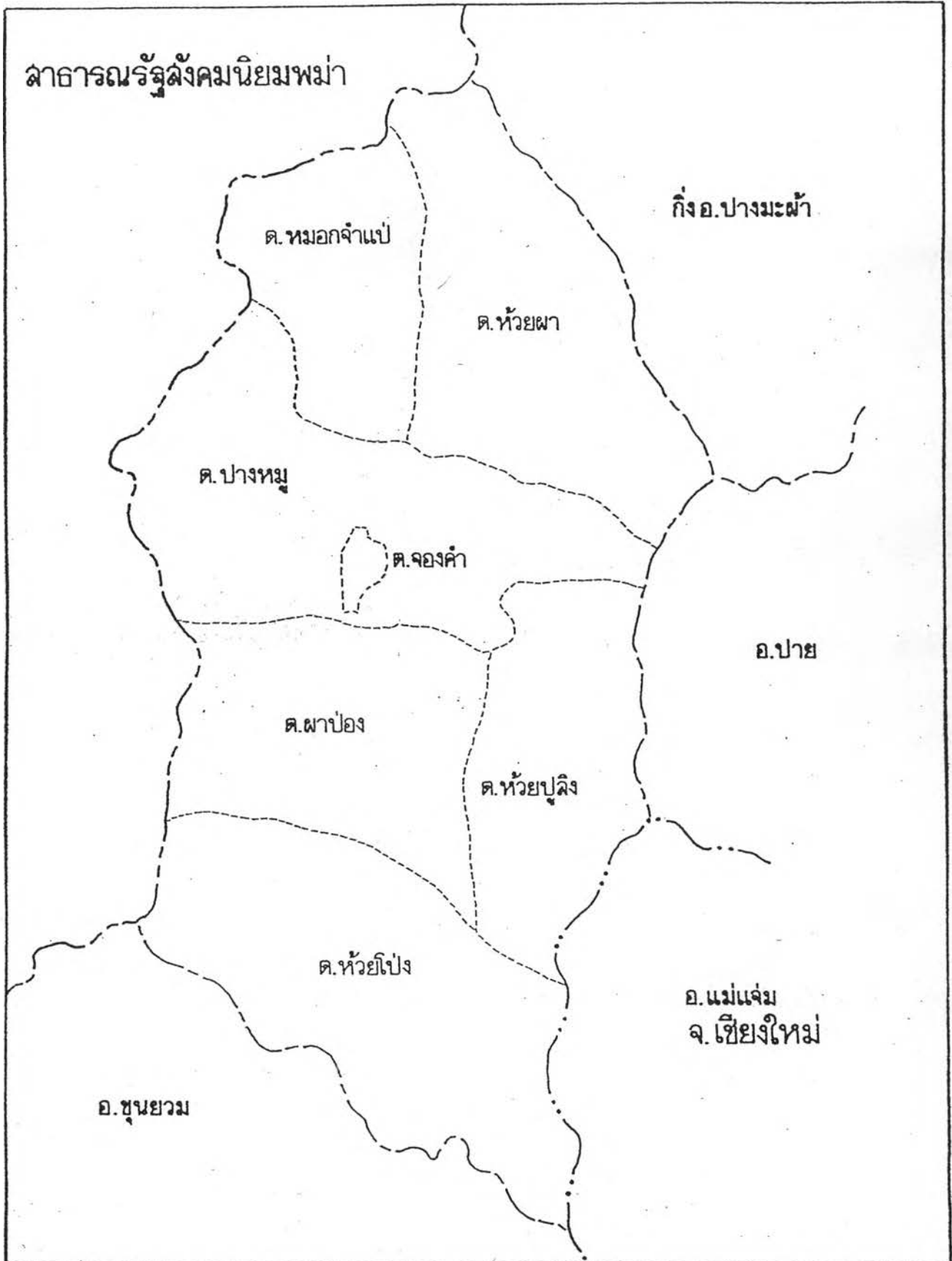
5. การคมนาคม (ดูแผนที่ 3.4 ประกอบ)

การคมนาคม และขนส่งติดต่อระหว่างจังหวัดแม่ฮ่องสอน กับจังหวัดใกล้เคียงมี 2 ทาง คือ ทางบก และทางอากาศ

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน		แผนที่ 3.2
แสดง: เขตการปกครอง แยกรายอำเภอ		 มาตราส่วน 1 : 1,520,000
สัญลักษณ์	----- แนวเขตประเทศ -.-.-.-.- แนวเขตจังหวัด แนวเขตอำเภอ ● ที่ตั้งอำเภอ ○ ที่ตั้งกิ่งอำเภอ ——— ถนน	

สาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน

แผนที่ 3.3

แสดง: เขตการปกครอง ของอำเภอเมือง แยกรายตำบล

สัญลักษณ์

----- แนวเขตประเทศ

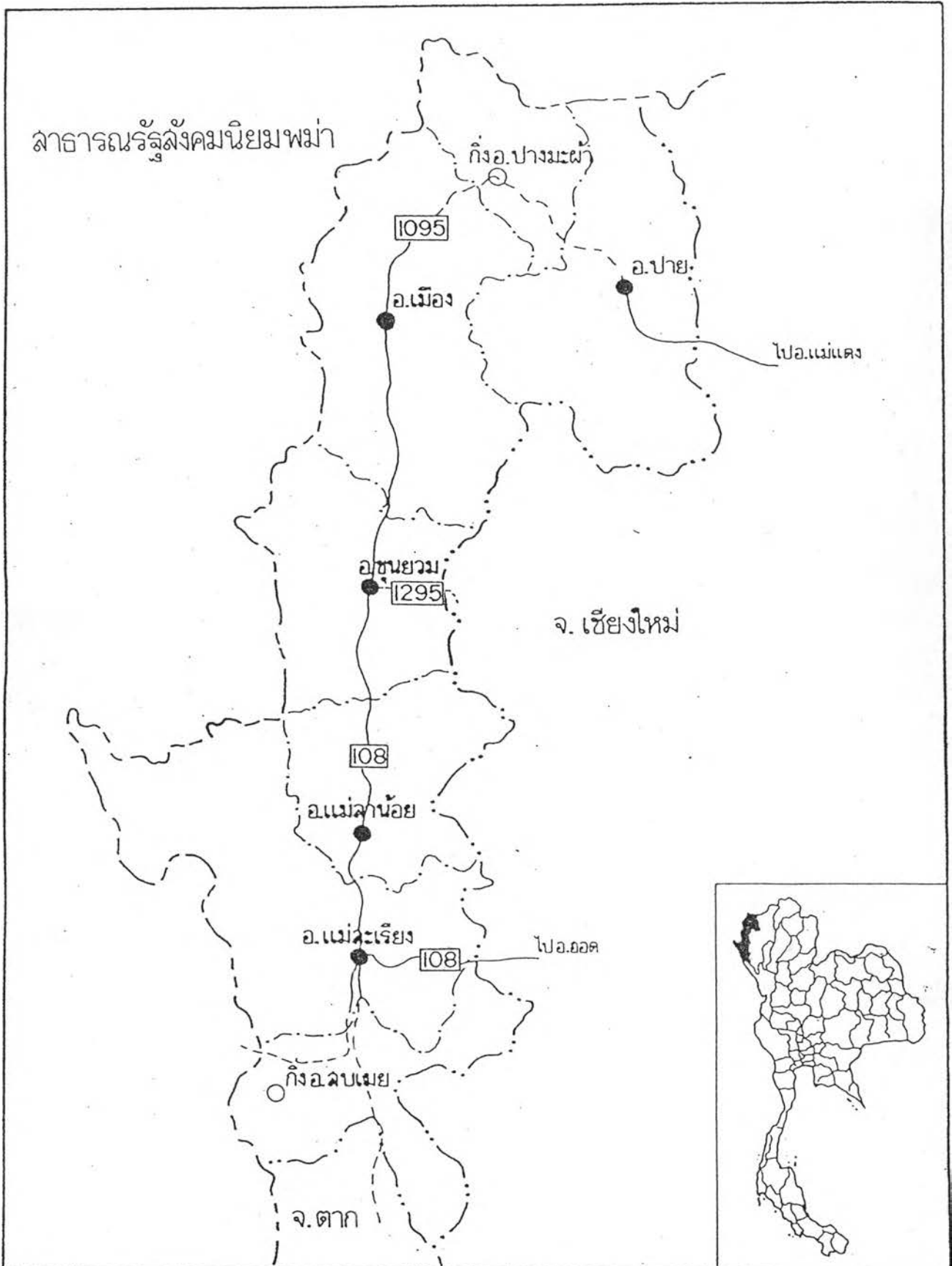
----- แนวเขตอำเภอ

----- แนวเขตจังหวัด

----- แนวเขตตำบล

มาตราส่วน
1 : 740,000

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน		แผนที่ 3.4
แสดง: เส้นทางการคมนาคม ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน		 มาตรฐาน 1 : 1,520,000
สัญลักษณ์ - - - - - แนวเขตประเทศ - · - - - - แนวเขตจังหวัด - · - - - - แนวเขตอำเภอ	[109] - - - - - ทางหลวงแผ่นดิน [1095] - - - - - ทางหลวงจังหวัด ● ที่ตั้งอำเภอ	

การคมนาคมทางบก มีถนนติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 3 เส้นทาง คือ

1. ทางหลวงหมายเลข 108 (เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน) ระยะทางทั้งสิ้น 359 กิโลเมตร ผิวจราจรลาดยางโดยตลอด เป็นเส้นทางที่คดเคี้ยวมาก มีจำนวนโค้งถึง 1,864 โค้ง โดยเริ่มจากจังหวัดเชียงใหม่ อ. สันป่าตอง อ. หาดดง อ. จอมทอง อ. ฮอด เข้าเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนทาง อ. แม่สะเรียง อ. แม่ลาน้อย อ. ขุนยวม ถึง อ. เมืองแม่ฮ่องสอน เป็นเส้นทางคมนาคมหลัก นอกจากนี้เส้นทางนี้ยังเชื่อมกับเส้นทางจาก อ. แม่สะเรียง อ. ดอยเต่า อ. ลี้ จ. ตาก จ. นครสวรรค์ สู่กรุงเทพฯ ได้ด้วย
2. ทางหลวงหมายเลข 1095 (เชียงใหม่ - ปาย - แม่ฮ่องสอน) ระยะทางประมาณ 250 กิโลเมตร ผิวจราจรส่วนใหญ่ลาดยาง เป็นเส้นทางจาก อ. เมืองแม่ฮ่องสอน อ. ปาย และเข้าเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยบรรจบกับเส้นทาง อ. ผาง - เชียงใหม่ ที่บ้านแม่มาลัย อ. แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. ทางหลวงหมายเลข 1295 (ขุนยวม - แม่แจ่ม) ระยะทาง 95 กิโลเมตร แยกออกจากอำเภอขุนยวม ไปทางตะวันออกถึง อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่ ถนนสายนี้ใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น

การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสนามบินพาณิชย์ เพียง 1 แห่ง ที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน โดยตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน โดยบริษัทการบินไทย ได้จัดเที่ยวบิน บินระหว่าง จ. แม่ฮ่องสอน-จ. เชียงใหม่ และจังหวัด แม่ฮ่องสอน-กรุงเทพฯ สำหรับรายละเอียดการเดินทางระหว่างชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน กับจังหวัด เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ มีดังนี้ คือ

เส้นทางแม่ฮ่องสอน - แม่สะเรียง - เชียงใหม่ มีรถบัส บขส. ธรรมดา บริการวันละ 6 เที่ยว ราคา 97 บาท/คน รถปรับอากาศบริการวันละ 2 เที่ยว ราคา 175 บาท/คน และรถตู้ปรับอากาศบริการวันละ 1 เที่ยว ราคา 150 บาท/คน

เส้นทางแม่ฮ่องสอน - ปาย มีรถสองแถวบริการ 4 เที่ยว/วัน ราคา 50 บาทต่อคน และมีรถตู้ปรับอากาศวิ่งจากแม่ฮ่องสอน - ปาย - เชียงใหม่ บริการวันละ 1 เที่ยว ราคา 150 บาท/คน

เส้นทางปาย - เชียงใหม่ มีรถบัสขนาดเล็กบริการ 5 เที่ยว/วัน ราคา 50 บาท/คน

เส้นทางแม่ฮ่องสอน - ตาก - กรุงเทพฯ มีรถบัส ขสมก. บริการ 2 เที่ยว/วัน
ราคา 199 บาท/คน และมีรถปรับอากาศบริการ 1 เที่ยว/วัน ราคา 358 บาท/คน

สำหรับการบริการของการบินไทยนั้น มีเที่ยวบินจากแม่ฮ่องสอน - เชียงใหม่
วันละ 3 เที่ยว ราคา 310 บาท/คน และมีเที่ยวบินตรงจากแม่ฮ่องสอน - กรุงเทพฯ อีก
สัปดาห์ละ 3 เที่ยว ราคา 1,210 บาท

ตารางที่ 3.1 แสดงตารางเวลาเดินรถ เส้นทางแม่ฮ่องสอน - แม่สะเรียง - เชียงใหม่

แม่ฮ่องสอน	แม่สะเรียง	เชียงใหม่	ราคา (บาท)
06.00	→ 10.00	→ 14.30	97
08.00	→ 12.00	→ 16.30	97
10.30(ปรับอากาศ)	→ 12.30	→ 17.00	175
12.30	→ 16.30	→ 21.30	97
14.00	→ 18.00	-	52
20.00	→ 24.00	→ 4.00	97
21.00	→ 1.00	→ 5.30	97
21.00(ปรับอากาศ)	→ 1.00	→ 5.30	175

(หมายเหตุ ช่วงเวลา 21.00 น. มีรถตู้รับอากาศบริการเพิ่มอีก 1 เที่ยว ราคา 150 บาท/คน)

ที่มา : บริษัทเปรมประชาขนส่ง

ตารางที่ 3.2 แสดงตารางเวลาเดินรถเส้นทาง แม่ฮ่องสอน - ปาย - เชียงใหม่

เชียงใหม่	ปาย	เชียงใหม่	ราคา/บาท
07.00	—————> 11.00, 12.30	—————> 16.00	100
09.00	—————> 13.00, 14.00	—————> 17.00	100
11.00	—————> 15.00		50
14.00	—————> 18.00		50

(หมายเหตุ ช่วงเวลา 8.00 มีรถตู้ปรับอากาศบริการเพิ่ม 1 เที่ยว ราคา 150 บาท
นอกจากนี้ยังมีรถบัสบริการจาก อ.ปาย - เชียงใหม่ ใช้ช่วงเวลา 06.30, 08.30 และ
10.30 น.)

ที่มา : บริษัทเปรมประชาชนสง

ตารางที่ 3.3 ที่แสดงตารางเวลาเดินรถเส้นทาง แม่ฮ่องสอน - กรุงเทพฯ

แม่ฮ่องสอน	กรุงเทพฯ	ราคา/บาท
09.00	—————> 04.00	199
12.30	—————> 08.00	199
15.00(ปรับอากาศ)	—————> 08.00	358

ที่มา : บริษัทเปรมประชาชนสง

ตารางที่ 3.4 แสดงตารางเวลาเที่ยวบินแม่ฮ่องสอน - เชียงใหม่ - กรุงเทพฯ

เส้นทาง/วัน	จันทร์, พุธ, ศุกร์	จันทร์, พุธ, ศุกร์	อาทิตย์	ทุกวัน	อังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	ทุกวัน	ราคา/บาท
แม่ฮ่องสอน	12.40	13.00	16.10	12.40	12.55	17.05	
↓							
เชียงใหม่	13.10		16.40	13.20	13.35	17.45	310
↓							
กรุงเทพฯ	14.50	15.05	18.20				1,210

ที่มา : บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 3.5 แสดงตารางเวลาเที่ยวบิน กรุงเทพฯ - เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน

เส้นทาง/วัน	จันทร์, พุธ, ศุกร์	จันทร์, พุธ, ศุกร์	อาทิตย์	ทุกวัน	อังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	ทุกวัน	ราคา/บาท
กรุงเทพฯ	09.50	10.20	13.30				
↓							
เชียงใหม่	11.00		14.40	11.35	11.55	16.00	
↓							
แม่ฮ่องสอน	12.05	12.30	15.40	12.20	12.40	16.45	1,210

ที่มา : บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด จังหวัดแม่ฮ่องสอน

6. ประชากร

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อปี พ.ศ. 2532 มีประชากรทั้งสิ้น 169,682 คน โดยที่ ส่วนใหญ่ของประชากรอาศัยอยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง, อำเภอเมือง และ อำเภอแม่ลาน้อย คือ อำเภอแม่สะเรียง มีประชากร 45,775 คน อำเภอเมือง 30,720 คน อำเภอแม่ลาน้อย 27,529 คน โดยที่อำเภอแม่สะเรียงเป็นอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด อำเภอที่มี ประชากรน้อยที่สุดคือ ส่วนอำเภอปางมะผ้า มีประชากรเพียง 7,083 คน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่อยู่ติดเขตชายแดนไทย - พม่า ทางภาคเหนือตอนบน จึงทำให้ประชากรในจังหวัด แม่ฮ่องสอนประกอบไปด้วยชนชาติต่าง ๆ มากมาย กระจายกันอยู่ทั้งจังหวัด เช่น คนไทย, กะเหรี่ยง, มูเซอร์, ลีซอ, ม้ง โดยมีสัดส่วนของประชากร ดังนี้ คือ

คนไทย	58.89%	หรือ	82,958 คน
กะเหรี่ยง	42.14%	หรือ	71,504 คน
มูเซอร์	3%	หรือ	5,090 คน
ลีซอ	2.23%	หรือ	3,784 คน
ลื้อ	2.21%	หรือ	3,750 คน
ม้ง	1.53%	หรือ	2,596 คน

ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนประชากรปี 2532 แยกรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวน (คน)
แม่สะเรียง	45,775
เมือง	30,520
แม่ลาน้อย	27,529
ปาย	22,065
กิ่งอำเภอสบเมย	18,900
ขุนยวม	17,810
กิ่ง อ. ปางมะผ้า	7,083
รวม	169,682

ที่มา: สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

7. เศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นโครงสร้างที่มีขนาดเล็ก โดยเฉพาะโครงสร้างทางการเกษตร ซึ่งถูกจำกัดขอบเขตจากขนาดพื้นที่ที่ยากต่อการขยายตัว เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าสงวนแห่งชาติ แต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็เป็นจังหวัดที่กำลังพัฒนาตัวเองไปสู่ธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่มากมาย สำหรับการพาณิชย์และการตลาดโดยทั่วไป จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำเป็นต้องซื้อสินค้าที่จำเป็นเพื่อการบริโภค จากจังหวัดอื่น ๆ เข้ามาจำหน่ายในจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ เป็นตลาดสินค้าที่สำคัญสำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็นภาคใหญ่ ๆ ได้คือ ภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 ภาคเกษตรกรรม

1. การกสิกรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ยึดครองเพื่อการเกษตรกรรมรวม 165,238 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด คือ 8,27๑,๑๑๑ ไร่ แล้วคิดเป็นอัตราส่วนเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ทั้งหมดเท่านั้น พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ซึ่งข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวนาปี และข้าวไร่ นอกจากนี้ยังมีการปลูกถั่วเหลือง กระเทียม งา เป็นต้น

2. การปศุสัตว์ สภาพโดยทั่วไป การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะเป็นการเลี้ยงในระดับครอบครัว หรือเลี้ยงไว้ใช้แรงงาน และบริโภค ส่วนที่เหลือจากถนอมบริโภค ก็จะแบ่งขาย การเลี้ยงสัตว์ส่วนมาก จะเป็นการให้สัตว์หากินเองตามธรรมชาติ คือเลี้ยงแบบปล่อยนั่นเอง สัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงกันมาก ได้แก่ ไก่, สุกร และโค

3. การประมง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีแม่น้ำที่สำคัญทางด้าน การประมง 3 สาย คือ แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม และแม่น้ำละมวด นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เกิดจากการก่อสร้างของกรมชลประทาน แหล่งน้ำ กสช. และ ทำนบปลา โดยได้รับการส่งเสริมและดูแลจากกรมประมง สำหรับปลาที่จับได้มาก และมีมูลค่าสูงที่สุด คือ ปล่าซอณ ปลาตุก ปลาฉิล ปลาตะเพียน และกบภูเขา โดยเฉพาะกบภูเขา นี้ นับว่าเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงและน่าจะมีการพัฒนาการเลี้ยงอย่างจริงจัง เพราะเป็นที่นิยมบริโภคมาก และยังไม่มีการเพาะ

ขยายพันธุ์ ฉะนั้นหากปล่อยให้จับกัน โดยไม่มีโอกาสขยายพันธุ์แล้ว จะทำให้สัตว์ชนิดนี้หมดไป
ในเวลาอันรวดเร็ว

7.2. นอกภาคเกษตรกรรม

1. การอุตสาหกรรม การอุตสาหกรรมในจังหวัดส่วนใหญ่ เป็นการประกอบ
การอุตสาหกรรม ขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าว เป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก กำลังการผลิตส่วน
ใหญ่ไม่เกิด 2 เกวียนต่อวัน สีข้าวให้เกษตรกรเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น นอกจากนั้น
ก็จะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการทำไม้ ทั้งนี้พิจารณาจากสถิติ
โรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 แสดงประเภทและจำนวนโรงงาน ปี 2532

ประเภทโรงงาน	จำนวนโรงงาน (ราย)
ซ่อมเครื่องยนต์	8
ซ่อมเคาะพ่นสีรถยนต์	4
บัดเป็ลือกบง - ทำผงรูป	8
อบและอัดน้ำยาหาย	1
ทำประตูหน้าต่าง เหล็ก	3
ทำวงกบประตูหน้าต่าง	1
เลื่อยไม้	5
ทำน้ำแข็ง	2
สีข้าว	133
ไม้ - บด - ย่อยหิน	2
ชุดลอกเกรดทราย	2
รวม	169

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2532 สำนักงาน
อุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากสถิติข้างต้นนี้จะเห็นว่า โรงงานส่วนใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นโรงงานแบบครอบครัว และขนาดเล็ก ขนาดใหญ่มีเพียงโรงเลื่อยไม้เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ในการขนส่ง วัตถุดิบ และผลผลิตออกสู่ตลาด แต่อย่างไรก็ตามควรมีการส่งเสริมการอุตสาหกรรมในรูปแบบ ของอุตสาหกรรมในครัวเรือน และหัตถกรรมพื้นเมือง เช่น เครื่องประดับพื้นเมืองของ ที่ระลึก และเครื่องใช้ท้องถิ่นที่สามารถนำไปตกแต่งสถานที่ตลอดจนผ้าทอพื้นเมืองของชาว ไทยภูเขา ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างประเทศ ซึ่งเข้ามาท่องเที่ยว ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนปีละมาก ๆ

2. เหมืองแร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีทรัพยากรแร่ชาติ ที่สำคัญในเชิง เศรษฐกิจ เช่น ดีบุก วุลแฟลม ฟลูออไรด์ แบไรต์ เป็นต้น แร่ที่ผลิตได้มากและทำรายได้ ให้มากที่สุด คือ แร่ฟลูออไรด์ผลิตได้ถึง 39,780 เมตริกตัน/ปี รองลงมาคือ แร่แบไรต์ ผลิตได้ถึง 4,126 เมตริกตัน/ปี

3. การพาณิชย์กรรม เนื่องจากผลผลิตทางเกษตรกรรมและทางอุตสาหกรรม ไม่สามารถสนองตอบความต้องการบริโภคสินค้า ของประชากรในจังหวัดได้เพียงพอ ดังนั้น สินค้าอุปโภคและบริโภคเกือบทุกชนิดจำเป็นต้องสั่งซื้อจากจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจะทำให้สินค้า เหล่านั้น มีราคาสูงขึ้น เนื่องมาจากค่าขนส่ง ที่มีระยะทางไกล และคดเคี้ยวมาก การ ประกอบการพาณิชย์ในจังหวัด มีศูนย์กลางแหล่งธุรกิจการค้าที่สำคัญอยู่ 3 แห่ง คือ ในเขต เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เขตสุขาภิบาล อำเภอแม่สะเรียง และเขตสุขาภิบาลอำเภอปาย เนื่องจากเป็นเขตที่มีประชากรอยู่หนาแน่น และเป็นแหล่งรับซื้อ ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อ จำหน่ายปลีก หรือรอส่งไปจำหน่ายยังจังหวัดอื่น ๆ ด้วย และยังมีสินค้าบางส่วน จากจังหวัด แม่ฮ่องสอน ส่งไปจำหน่ายยังประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า และสินค้าจากพม่าบางชนิด ก็ส่งเข้ามาขายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น หยก, เครื่องประดับ, เครื่องไม้ต่าง ๆ , ผ้า เป็นต้น โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังตารางที่ 3.8 คือ

ตารางที่ 3.8 แสดงช่องทางเข้าออกชายแดนไทย - พม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สามารถ
ทำการติดต่อซื้อขายสินค้าได้

อำเภอ	ช่องทางเข้าออกชายแดนไทย - พม่า	ระยะทาง (กม.) จากตัวอำเภอ
1. เมืองแม่ฮ่องสอน (4 ช่องทาง)	1.1 ช่องทางบ้านอู บ้านนาปลาลาด ตำบลห้วยผา ติดต่อกับบ้านนาหลวง รัฐคะยา 1.2 ช่องทางบ้านในสอย ตำบลปางหมู ติดต่อกับบ้านนาอ่อน รัฐคะยา 1.3 ช่องทางบ้านน้ำเพียงดิน (เดินทางตาม ลำน้ำปาย) ตำบลผาบ่อง ติดต่อบ้านใหม่ รัฐคะยา 1.4 ช่องทางบ้านดาหาร บ้านนาปลาจาด ตำบลห้วยผา ติดต่อบ้านนามหลวง รัฐฉาน	17 30 20 17
2. ขุมยวม (3 ช่องทาง)	2.1 ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น ตำบลแม่เงา ติดต่อบ้านน้ำนาง รัฐคะยา 2.2 ช่องทางบ้านห้วยดี ตำบลเมืองปอน ติดต่อบ้านน้ำมาง รัฐคะยา 2.3 ช่องทางบ้านแม่สุรินทร์ ตำบลขุมยวม ติดต่อบ้านใหม่ รัฐคะยา	31 30 50
3. แม่สะเรียง (4 ช่องทาง)	3.1 ช่องทางบ้านท่าตาฝั่ง ตำบลแม่ยวม ติดต่อบ้านผาปูน รัฐกอกูเล 3.2 ช่องทางบ้านเสาหิน ตำบลแม่คง ติด ต่อบ้านแม่จ๊ะ รัฐคะยา 3.3 ช่องทางบ้านแม่สามแลบ ตำบลแม่ยวม ติดต่อบ้านกอลิบิน ในรัฐกอกูเล	58 70 54

ตารางที่ 3.8 (ต่อ)

อำเภอ	ช่องทางเข้าออกชายแดนไทย - พม่า	ระยะทาง (กม.) จากตัวอำเภอ
4. กิ่ง อ. ปางมะผ้า (1 ช่องทาง)	3.4 ช่องทางบ้านแม่สะเกียบ ตำบลแม่คง ติดต่อบ้านปางไร่ บ้านบางข้าวสุ รัฐกอกูเล	29
	4.1 ช่องทางบ้านไม้สน ตำบลปางมะผ้า ติดต่อบ้านตากแดด บ้านหนองปลาตำ รัฐฉาน	4

ที่มา : พาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

8. ทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ดังนี้คือ

8.1 ป่าไม้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ และภูเขา ถึงร้อยละ 90.5 ของพื้นที่ทั้งหมด ประกอบไปด้วยป่าไม้สัก และป่าไม้กระยาเลย พื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 13,232 ตารางกิโลเมตร ซึ่งในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ป่าสงวน 11,981.5 ตารางกิโลเมตร ไม้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ไม้สัก, ไม้เต็ง, ไม้รัง, เป็นต้น

8.2 กลุ่มดิน พื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถแบ่งตามลักษณะกลุ่มดินตามประเภทของ Great Group ได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมด
2. กลุ่มดินตื้น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด
3. กลุ่มดินภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 85 ของพื้นที่ทั้งหมด

8.3 แร่ธาตุ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ถึงร้อยละ 90.5 เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนและป่าทึบ ที่เหลือร้อยละ 9.5 เป็นที่ราบ ในส่วนที่เป็นป่าและเขาสูงเป็นแหล่งแร่ที่

สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แร่ที่สำคัญที่มีการผลิตได้แก่ แร่ฟลูออไรด์ แร่ทังสเทน ชนิด ซีไลต์ และวุลแฟรมไมต์ แร่ดีบุก แร่ลวง และแร่ทอไรด์ เป็นต้น

8.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ คือ

1. แม่น้ำปาย มีความยาวประมาณ 18๑ กิโลเมตร มีต้นกำเนิดจาก เทือกเขาถนนธงชัย และแดนลาว ในเขตอำเภอปาย ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน เป็น แม่น้ำที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด อำนวยประโยชน์แก่พื้นที่อำเภอปาย กิ่งอำเภอปางมะผ้า และอำเภอ เมืองแม่ฮ่องสอน
2. แม่น้ำยวม มีความยาวประมาณ 215 กิโลเมตร มีต้นกำเนิดจาก เทือกเขาในเขตอำเภอขุนยวมไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเมย ที่กิ่ง อ. สบเมย อำนวยประโยชน์ แก่พื้นที่ อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และกิ่งอำเภอสบเมย
3. แม่น้ำละมวด มีต้นกำเนิดจากตอยแม่ละมวด อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ไหลผ่านตำบลผาบ่อง ไปบรรจบกับแม่น้ำปาย สามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่พื้นที่อำเภอ เมืองแม่ฮ่องสอน
4. แม่น้ำสาละวิน หรือที่ชาวแม่ฮ่องสอนเรียกว่า แม่น้ำคงคา เป็นแม่น้ำ ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศธิเบต ผ่านประเทศพม่า และส่วนหนึ่งของแม่น้ำนี้ มีระยะทางประมาณ 118 กิโลเมตร เป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างไทย - พม่า โดยเริ่มต้นในเขตอำเภอแม่ลาน้อย ไปบรรจบกับแม่น้ำเมยในเขตอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำเมยไหลออกจากอำเภอแม่สอด อำเภอละมวด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำอื่น ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ ทางการเกษตรได้อีก เช่น แม่น้ำของ, แม่น้ำลาง, แม่น้ำสะงา, แม่น้ำสุริน และแม่น้ำเงา เป็นต้น

9. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยว อยู่เป็นจำนวนมาก ทรัพยากรการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งโดยทั่วไป สามารถแยกได้ เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของทรัพยากรนั้น ๆ และตามวัตถุประสงค์ หรือความต้องการ ของนักท่องเที่ยว ได้แก่

91 ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) เป็นต้น

92 ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือ ศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน กำแพงเมือง คูเมือง และอนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน

93 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของนิเวศงานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่/สวน พืชผัก ผลไม้

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แยกเป็นรายอำเภอ ได้ดังตารางต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวน ประเภทแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอ	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์, โบราณ วัตถุสถาน, ศาสนา	ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
เมือง	วนอุทยานถ้ำปลา วนอุทยานน้ำตกผาเสื่อ น้ำตกชู้ชา น้ำอุทัยใจ น้ำพุร้อนผาบ่อง	วัดพระนอน, วัดก้ำก้อ วัดหัวเวียง วัดจองคำ, วัดจองกลาง วัดพระธาตุดอยกองมู	ศูนย์ศิลปาชีพ หมู่บ้านแม่ไมโครเวฟ หมู่บ้านกระเหรี่ยงพะ มะลอ พระตำหนักปางตอง เรือนประทับแรมโป่ง แดง
กิ่ง อ.ปางมะผ้า ชุมชน	วนอุทยานถ้ำน้ำลอด น้ำตกแม่สุริน, ถ้ำแม่ละก๊ะ ทุ่งบัวตองดอยแม่อุคอ น้ำพุร้อนหนองแห้ง อ่างเก็บน้ำห้วยม่าน วนอุทยานหนองสามหน่วย	วัดต่อแพ วัดม่วยต่อ	
แม่ลาน้อย	ถ้ำแม่หุ บ่อน้ำร้อนแม่หุ น้ำตกดาวดิงส์		บ้านละว้า บ้านกะเหรี่ยงห้วยหอม บ้านกะเหรี่ยงแม่ละก๊ะ
แม่สะเรียง	ทุ่งบัวตองดอยแม่เหาะ ถ้ำเจ้า	วัดกิตติวงศ์ วัดพระธาติจอมแจ้ง วัดศรีบุญเรือง พระธาตุดอยมอญ	บ้านกะเหรี่ยงพะมะลอ

ตารางที่ 3.9 (ต่อ)

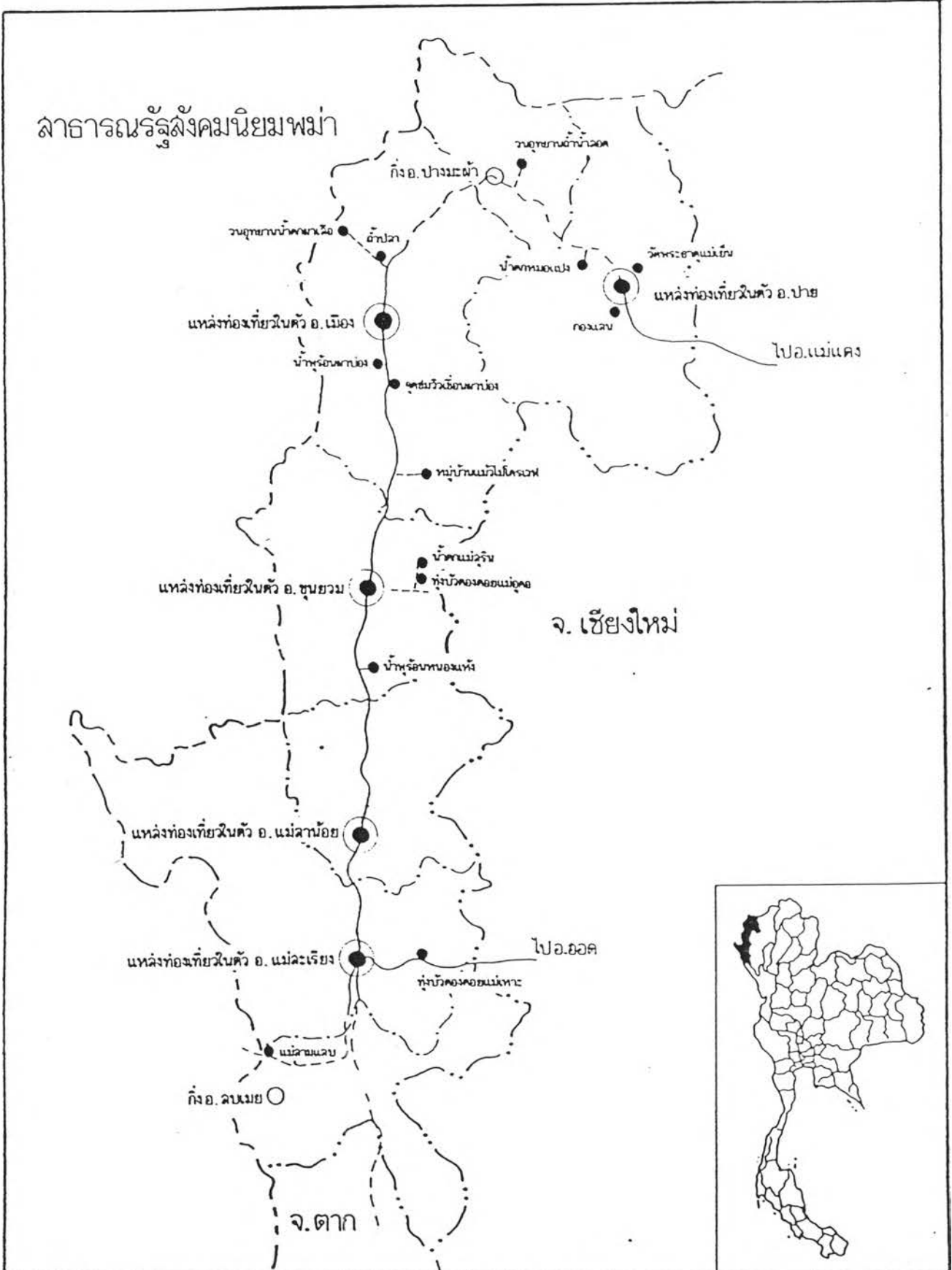
อำเภอ	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์, โบราณ วัตถุสถาน, ศาสนา	ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
กิ่ง อ.สบเมย	แม่สามแลบ, แก่งแม่เงา		หมู่บ้านแม่สามหลวง
ปาย	น้ำตกแม่ฮีด		
	น้ำตกหมอแปง	วัดกลาง	หมู่บ้านกะเหรี่ยงแม่ปิง
	กองแลน, น้ำตกแม่เย็น	วัดหลวง	บ้านลีซอบางแปก
	น้ำพุร้อนเมืองแปง	วัดน้ำชู	
	น้ำพุร้อนโป่งร้อน	วัดพระธาตุมะเยน	
	น้ำพุร้อนโป่งเดือด		
	ห้วยลอกหลวง		

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนการละเล่นพื้นเมือง รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยใหญ่และพม่า ซึ่งเกิดได้จากลักษณะการแต่งกาย ชายหนุ่มกางเกงแบบจีนใส่เสื้อแบบพม่า หญิงนุ่งซิ่นยาว ยางใส่เสื้อทรงกระบอกสั้นแค่อว ผมเกล้าเป็นมวยไว้ด้านหลัง ภาษาพูดส่วนใหญ่ก็ใช้ภาษาไทยใหญ่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปการละเล่นพื้นบ้าน ที่สำคัญในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีดังนี้ คือ

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี

1.1 ประเพณีบวชเณร หรือ บวชลูกแก้ว ชาวไทยใหญ่ถือว่าการบวชเณร หรือบวชลูกแก้ว ได้กุศลแรงกว่าบวชพระ จึงมักจัดเป็นงานใหญ่ เริ่มทำในเดือนมีนาคม เมษายน และ พฤษภาคม ผู้ที่จะบวชลูกแก้วได้ต้องงมิฐานะดีเพราะเสียค่าใช้จ่ายมาก

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน		แผนที่ 3.5
แสดง: แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด แม่ฮ่องสอน		 มาตรฐาน 1 : 1,520,000
สัญลักษณ์	- - - - - แนวเขตประเทศ - · - · - · - แนวเขตจังหวัด - · - - - · - แนวเขตอำเภอ • ตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยว ⊙ แหล่งท่องเที่ยวในตัวอำเภอ — ถนน	

บางรายกว่าจะบวชลูกแก้วได้ ก็ต้องอุทิศทรัพย์สะสมเงินไว้เป็นแรมปี บางรายก็มีผู้รับเป็นเจ้าภาพบวชให้เพราะถือว่าได้กุศลแรง เมื่อกำหนดงานไว้เรียบร้อยแล้วก็จะมีการบอกบุญให้ชาวบ้านไปร่วมทำบุญด้วยกัน มักจะเชิญกันทั้งหมดบ้าน ในระหว่างจัดงานจะมีการเลี้ยงกันอย่างเต็มที่

สำหรับผู้ที่บวชแฉะเรียกว่า "สาบลอง" เมื่อถึงกำหนดจัดงานก็จะโกนผม แต่ไม่โกนคิ้ว (พระภิกษุข่มขู่ไม่ให้โกนคิ้ว) แล้วแต่งกายประดับประดาอย่างสวยงามด้วยเครื่องประดับอันมีค่า เช่น สวมสายสร้อย กำไล แหวน และใช้ผ้าโพกศีรษะแบบพม่า สวมถุงเท้าสีขาวยาว นุ่งโจงกระเบน ทาแป้งขาว เขียนคิ้วและทาปากสีแดง ทั้งนี้เพราะเชื่อกันว่า พระพุทธเจ้ามีฐานเป็นกษัตริย์ ยังสละกิเลสได้ การประดับประดา แสดงให้เห็นว่า ผู้มีฐานะดียังสละกิเลสไปบวชได้เช่นกัน เมื่อประดับประดาสาบลองแล้ว ก็พาขึ้นขี่ม้า ถ้าไม่มี ก็ใช้คนขี่คอคอน เทียบกันได้กับพระพุทธรูปเจ้าศรีเสด็จออกทรงผนวช แล้วแห่แหนไปตามถนนต่าง ๆ มีกลดทองกันเป็นแบบพม่าทั้งหมด

1.2 แห่เกี้ยว เป็นประเพณีที่ชาวแม่ฮ่องสอน ถือปฏิบัติกันมาทุกปี โดยเริ่มเมื่อตอนย่างออกพรรษา ชาวบ้าน จะไปหาดันสน (เกี้ยว) ขนาดสูงประมาณ 3 - 4 เมตร มาตั้งไว้ในบริเวณวัด จัดงานเฉลิมฉลองพร้อมทั้งจุดไฟที่ต้นสนให้ลุกโชติช่วงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นพุทธบูชาจนกว่าไฟจะไหม้หมดต้นสน งานประเพณีนี้มีเฉพาะที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเดียวเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีภูเขาสูง ต้นสนขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งหาได้ไม่ยากนัก

1.3 ประเพณีการถวายข้าวยากู หรือถวายข้าวมธุปายาส ซึ่งในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นปฐมบิณฑบาตของพระพุทธเจ้า ภาษาไทยใหญ่เรียกว่า "การทานข้าวหย่ากู่" งานนี้ทางวัดจะบอกบุญให้ชาวบ้านนำข้าวใส่หม้อมนย น้ำผึ้ง ทำเป็นก้อน ๆ ประมาณ 49 ก้อน มาถวายพระประธานตั้งแต่ย่ำรุ่ง ผู้ใดศรัทธาจะไปร่วมถวายด้วยก็ได้ ประเพณีนี้มักทำกันในเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม ทุกคราวที่ทางวัดจัดให้มีงานประจำปี จะเลือกวันสุดท้ายของงานให้ตรงกับวันพระ เพื่อให้มีการถวายข้าวมธุปายาสที่วันนี้

1.4 งานประเพณีวันออกพรรษา ชาวแม่ฮ่องสอนถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญเช่นกัน เมื่อย่างเข้าเดือน 11 ขึ้น 13 - 14 ค่ำ ในวันดังกล่าวนี้ จะมีตลาดนัดขายกันจนถึงย่ำรุ่ง เพื่อที่จะให้ประชาชนไปจ่ายตลาดหาซื้ออาหารสิ่งของต่าง ๆ สำหรับจัดเตรียมไปทำบุญที่วัด ในวันขึ้น 15 ค่ำ พอถึงเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ ประชาชนก็จะหลั่งไหลกัน

ไปทำบุญตามวัดวาอารามต่าง ๆ ตอนกลางคืนตามบ้านและวัดต่าง ๆ จะมีการจุดธูปเทียนสว่างไสวไปทั่ว มีการแสดงมหรสพ และการละเล่นพื้นเมือง ต่าง ๆ เช่น ฟ้อนสิงหโต ฟ้อนผีเสื้อ เป็นต้น

1.5 งานประเพณีลอยกระทง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่ หรือทางเหนือเรียกว่า "ยี่เป็ง" จะมีงานประเพณีลอยกระทง โดยประชาชนจะจัดทำกระทงเล็ก ๆ ไปลอยตามแม่น้ำ และมีการประกวดกระทงใหญ่ที่หนองจองคำ มีการแสดงมหรสพรื่นเริง ตามบ้าน จะมีการจุดประทัด โคมไฟ สว่างไสว และยังมีประเพณีลอยกระทงสวรรค์ โดยนำกระทงที่จุดประทัดโคมไฟ แล้วปล่อยให้ลอยขึ้นไปในอากาศและสว่างไสว ซึ่งมีที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดแรก

1.6 งานประเพณีวันวิสาขบูชา งานจะเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 12 ค่ำ จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 จะมีการตักบาตรในวันขึ้น 15 ค่ำ จะมีการขนทรายเข้าวัด และถวายข้าวมธุปายาสด้วย

1.7 งานประเพณีทำบุญข้าวใหม่ เป็นพิธีที่จัดขึ้นหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวใส่ยุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว ซึ่งมักจะถือปฏิบัติกันในภาคเหนือ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พิธีนี้จัดขึ้นเฉพาะผู้ที่ทำนาได้ข้าวมาก ๆ โดยจะมีการทำบุญเลี้ยงพระที่บ้าน เสร็จแล้วถวายเครื่องไทยทานแก่พระสงฆ์ และเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน พิธีนี้มีขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นในปีต่อ ๆ ไป บางแห่งก็จัดทำกันที่วัดพร้อมกันทั้งหมู่บ้านเลย โดยไม่คำนึงว่าได้ข้าวมากหรือน้อย

1.8 งานประเพณีตรุษสงกรานต์ เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ในระหว่างตรุษสงกรานต์นี้ จะมีวันสำคัญอยู่ 3 วัน คือ

วันที่ 1 เป็นวันสงกรานต์ ถือว่าเป็นวันล้างเสนียดของบ้านเมือง

วันที่ 2 เป็นวันเนา วันนี้เป็นวันอ่อน ทุกคนจะต้องระมัดระวังไม่ให้ร่างกายเจ็บป่วย ต้องสำรวมกิริยามารยาท ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว ไม่โกรธเคืองผู้ใดให้อภัยต่อกัน

วันที่ 3 เป็นวันเถลิงศก ถือเป็นวันขึ้นปีใหญ่ ประชาชนจะพากันไปทำบุญตักบาตรที่วัด เสร็จแล้วจะมีการทรงน้ำพระ และขอขมาผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส และมีการรดน้ำดำหัวระหว่างญาติมิตรเพื่อนฝูง

ในช่วงตรุษสงกรานต์นี้ จะมีการละเล่น สาดน้ำกันเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ แต่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะมีช่วงเวลาการสาดน้ำนานกว่าที่อื่น

1.9 จำก้าเพจน เป็นการทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในตอนเช้า และทำการเลี้ยงข้าวอุบาสกอุบาสิกา ที่ไปจำศีลภาวนาอยู่ที่วัด ประเพณีนี้นิยมทำกันในวันพระระหว่างพรรษา เช่นวันขึ้น 8 ค่ำ หรือแรม 8 ค่ำ และวันขึ้นหรือวันแรม 14, 15 ค่ำ

เมื่อถึงวันพระดังที่กล่าวมานี้ เจ้าภาพจะทำการเชิญพวงพญาดินห้องเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วยการตักเทียน หรือตักห่อเมี่ยง (ใช้แทนบัตรเชิญ) ให้มาช่วยกันเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนหุงหาอาหารที่ใช้เลี้ยงพระ และพวงอุบาสกอุบาสิกา ในวันรุ่งขึ้นในตอนกลางวัน จะมีการร้องเพลง (เฮตกรรม) ฟันเมือง มีการตีกลองมอชิงตลอดคืน

1.10 ต่างขอมต่อ (คือการถวายข้าวมธุปายาส) ตามปกติประเพณีนี้จัดให้มีขึ้นในวันพระระหว่างพรรษา โดยคณะครุฑาและเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ วัดใดจะต่างขอมต่อวันใด คณะครุฑาจะเชิญชวน หรือบอกบุญประชาชนในหมู่บ้านนั้น ให้ทราบโดยทั่วกัน เขาก็จะเอาข้าวสาร นริก เกลือ ฯลฯ เท่าที่ตนมีอยู่ไปบริจาคร่วมทำบุญด้วย

ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้มีช่วงเวลาดังตารางที่

3.10 ดังนี้คือ

ตารางที่ 3.10 แสดงขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมในช่วงปี ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเพณี/เดือน	มค.	กพ.	มีค.	เมย	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
1. บวชลูกแก้ว			■	■	■							
2. แห่เกี้ยว										■	■	
3. ถวายข้าวยาคุ		■	■	■								
4. ออกพรรษา										■	■	
5. ลอยกระทง (ยี่เป็ง)											■	■
6. วิสาขบูชา					■	■						
7. ตรุษสงกรานต์				■	■							
8. ต่างซ่อมต่อ							■	■	■	■		
9. จำกำเพจน							■	■	■	■		

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2. ศิลปการละเล่นพื้นบ้าน

2.1 กำ เป็นการเล่นแบบพื้นเมือง หรือรู้จักกันในนามว่า ฟ้อนโต (ฟ้อนเงี้ยว) เป็นการเล่นที่มีลักษณะลีลาการรำรำที่เร็วกว่าการฟ้อนเล็บ และฟ้อนเทียนของชาวเชียงใหม่ เครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมระหว่างการฟ้อนก็เป็นเครื่องดี เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยกลองยาว ซอ ฉาบ

2.2 รำโต เป็นการเล่นคล้ายกับการเชิดสิงโตของชาวจีน มีเครื่องดนตรีประกอบเหมือนการเล่นสิงโตของจีน คนเต้นก็เต้นแบบสิงโต แต่สิงโตนั้นมีสีขาวเหมือนขนแกะ และที่หัวสิงโตมีเขาคุดอยู่ด้วย เป็นการเล่นที่สนุกสนานมาก มีกลองยาว ซอ ฉาบ เป็นเครื่องประโคมปกติ จะเล่นเมื่อมีงานเทศกาล หรือมีการฉลองในโอกาสสำคัญ ๆ เช่น ต้อนรับแขกเมืองผู้มีเกียรติ

2.3 กำแลว คือการพ่อนดาบนั่นเอง ชาวไทยใหญ่ถือว่า ดาบเป็นอาวุธประจำตัว ซึ่งมีการฝึกสอนถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาแต่โบราณ ทั้งเกี่ยวกับการพ่อนดาบและการใช้ดาบ และยังถือว่าเป็นศิลปะของชายชาตรีที่จะต้องเรียนรู้ไว้ ผู้ที่มีความชำนาญในเพลงดาบ จะสามารถร่ายรำด้วย ลีลาและลวดลายที่แปลกที่นำดูเป็นอย่างยิ่ง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ กลองยาว ช้อง และ ฉาบ โดยที่เป็นจังหวะเร็วเข้าไปตามลีลา

2.4 พ้อนรูปสัตว์นานาชนิด เช่น พ้อนนางนก พ้อนผีเสื้อยักษ์ (กำเบ็องคง) พ้อนปลา พ้อนม้า พ้อนกิ้งก่า (กิ้งกะหล่ำ) ในการพ้อนนี้จะให้กระดาดขลุ่ยหลากสี ประดิษฐ์เป็นรูปสัตว์ตามที่ต้องการ สวมหัวคนที่พ้อน เครื่องประกอบใช้กลองมองเซิง มีลีลาการพ้อนที่น่าดูมาก

2.5 จ๊าดไต เป็นการละเล่นประเภทละครหรือลิเก ร้องกลอนเป็นภาษาไทยใหญ่ เรื่องที่แสดงส่วนมากเอามาจากชาดกหรือตำนานทางพระพุทธศาสนา ทำนองที่นิยมร้องเรียกว่า "ปานแซง" จ๊าดไตนิยมเล่นกันในเวลาที่ม้งงานใหญ่ ๆ เช่น งานประจำปี เครื่องดนตรีประกอบด้วย ช้อง ขนาดต่าง ๆ รวม 9 ใบ นอกจากนี้ก็มีฉิ่ง ฉาบ กลองสองหน้า ระนาดแก้ว (ชาวไทยใหญ่เรียกว่า ปัตยา) ไวโอลินติดลำโพง แบนโจและเกราะเล็ก ๆ (ออก)

2.6 เฮ็ดความ เป็นการขับร้องเพลงคล้ายกับการร้อง "ด่าวซอ" ของชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือในการขับร้องมีทั้งชายและหญิง อาจจะร้องเดี่ยวหรือร้องสลับกัน คำร้องเป็นภาษาไทยใหญ่ เนื้อหาเป็นการเกี่ยวพาราสักกัน หรือสวดสรรเสริญบุคคล เช่น แซกผู้มีเกียรติเจ้าภาพ เป็นต้น ทำนองที่ใช้ร้องกันมีอยู่ 3 ทำนอง คือ "ล่องดงนมา" "นกก็อ" และ "ปานแซง" ในระหว่างการแสดงก็มีเครื่องดนตรีประกอบในการขับร้อง ซึ่งได้แก่ กลองยาว ฉาบ ช้อง กลองใหญ่ สองหน้า (ยาวประมาณ 1 เมตร) ช้อง หมู ฉิ่ง

2.7 มองเซิง เป็นการโห่ร้องของกลองใหญ่สองหน้า (ความยาวประมาณ 1 เมตร) จำนวน 1 ใบ ฉิ่ง ฉาบ และช้อง ซึ่งมีอยู่หลายลูก

10. การบริการสาธารณะ

การบริการสาธารณะในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. ด้านสาธารณูปโภค

1.1 ไฟฟ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีไฟฟ้าพอเพียงในการบริการ ภายในชุมชนต่าง ๆ ของจังหวัด โดยมีแหล่งพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญที่ผลิตขึ้นใช้เองภายในจังหวัด คือ

ก. ไฟฟ้าที่ผลิตโดยสำนักงานการพลังงานแห่งชาติ ได้แก่

1. เชื้อนไฟฟ้า พลังน้ำบ้านผาป่อง อ. เมืองแม่ฮ่องสอน กำลังผลิต 800 กิโลวัตต์
2. เชื้อนไฟฟ้าพลังน้ำอำเภอแม่สะเรียง กำลังผลิต 1,200 กิโลวัตต์
3. เชื้อนไฟฟ้าพลังน้ำแม่สะงา อ. เมืองแม่ฮ่องสอน กำลังผลิต 5,040 กิโลวัตต์

ข. ไฟฟ้าที่ผลิตโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้แก่

1. โรงจักรไฟฟ้าแม่ฮ่องสอน (เครื่องยนต์ดีเซล 3 เครื่อง) กำลังผลิต 1,005 กิโลวัตต์
2. โรงจักรไฟฟ้าอำเภอแม่สะเรียง (เครื่องยนต์ดีเซล 11 เครื่อง) กำลังผลิต 4,358 กิโลวัตต์

1.2 การประปา การประปาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะมีการบริการภายในชุมชนหลัก ๆ เท่านั้น ซึ่งการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การประปาสวนภูมิภาค และการประปาสุขาภิบาล

1) การประปาสวนภูมิภาค มี 2 แห่ง คือ การประปาแม่ฮ่องสอน และการประปาแม่สะเรียง มีกำลังการผลิตรวมกัน 80 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง แยกเป็นการประปาแม่ฮ่องสอน โรงกรองน้ำตั้งอยู่ถนนปางล่อนิคม ต. จองคำ อ. เมือง แม่ฮ่องสอน ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปาย และลำเหมืองแม่ฮ่องสอน กำลังการผลิต 40 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง และการประปาแม่สะเรียง โรงกรองน้ำ ตั้งอยู่ถนนแม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอน อ. แม่สะเรียง ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำยวม กำลังการผลิต 40 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง

2) การประปาสุขาภิบาล มี 3 แห่งคือ ที่ทำการประปาสุขาภิบาลแม่ลาน้อย, ที่ทำการประปาสุขาภิบาลขุนยวม และที่ทำการประปาสุขาภิบาลปาย

1.3 โทรทัศน์ แบ่งการให้บริการโทรทัศน์ในจังหวัดดังนี้ คือ

1) การให้บริการในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 500 หมายเลข
แยกเป็น

- โทรทัศน์ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ 151 หมายเลข
- โทรทัศน์เอกชน 415 หมายเลข
- โทรทัศน์สาธารณะ 13 หมายเลข

2) โทรทัศน์สาธารณะทางไกล แบ่งเป็น

- โทรทัศน์สาธารณะทางไกลท้องถิ่น 10 หมายเลข
- โทรทัศน์สาธารณะทางไกลชนบท 11 หมายเลข แบ่งเป็น

อ. ขุนยวม 2 หมายเลข (611133, 611144) อ. แม่ลาน้อย 2 เลขหมาย (611155, 611188) อ. แม่สะเรียง 5 หมายเลข (611022, 611033, 611055, 611088, 611099) และ อ. ปาย 2 หมายเลข (611066, 611077)

1.4 วิทยุและโทรทัศน์ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ส่งกระจายเสียงให้บริการข่าวสาร ความรู้และความบันเทิง ในจังหวัดรวม 2 สถานี คือ

1) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 3 กรมประชาสัมพันธ์ในระบบเอเอ็ม ความถี่ 981 กิโลเฮิรต์ พื้นที่รับฟังได้แก่ เขต อ. เมือง อ. ขุนยวม และ อ. แม่สะเรียงบางตำบล

2) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมประชาสัมพันธ์ ในระบบ เอฟ เอ็ม ความถี่ 102 เมกกะเฮิรต์ พื้นที่รับฟังได้แก่ อ. เมือง และ อ. ขุนยวม

สำหรับโทรทัศน์ จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่สามารถรับภาพข่าวจากสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ได้ทุกช่อง เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นภูเขา โดยในเขต อ. เมือง จะรับได้เพียงช่อง 3 เท่านั้น ส่วนช่องที่เหลือจะมีหน่วยงานเอกชนจัดตั้งจานรับสัญญาณภาพผ่านดาวเทียม และถ่ายทอดตามสายไปยังบ้านเรือนต่าง ๆ ซึ่งมีในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สุขาภิบาล อ. แม่สะเรียง สุขาภิบาล อ. แม่ลาน้อย สามารถรับภาพได้ 2 สถานี คือ ช่อง 5 และช่อง 7 ส่วนอำเภอปาย สามารถรับสัญญาณภาพได้โดยตรง คือ ช่อง 5 และช่อง 7 และ อ. ขุนยวม รับสัญญาณภาพได้โดยตรงเพียงช่วยเดียวคือ ช่อง 7

2. ด้านสาธารณูปการ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสาธารณูปการคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในที่นี้ จะกล่าวถึงเพียงสามด้านเท่านั้น คือ

2.1 การศึกษา เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสภาพท้องที่ทุรกันดาร การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทย ประกอบกับประชาชนทั่วไปมีฐานะยากจน และยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา จึงไม่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษ ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีผู้ไม่รู้หนังสือประมาณ ร้อยละ 49.2 ของราษฎรทั้งจังหวัด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ ระบบการศึกษาภาคปกติ และระบบการศึกษานอกโรงเรียน

- ระบบการศึกษาภาคปกติ ได้แก่ การให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีโรงเรียนทั้งหมด 304 โรงเรียน มีจำนวนห้องเรียน 1,529 ห้อง โดยอำเภอแม่สะเรียงมีจำนวนโรงเรียนมากที่สุด 65 โรงเรียน 384 ห้อง รองลงมา ได้แก่ อำเภอเมือง มีโรงเรียน 56 โรงเรียน 287 ห้อง อำเภอที่มีโรงเรียนน้อยที่สุด คือ กิ่งอำเภอปางมะผ้า มีโรงเรียน 18 โรงเรียน 70 ห้อง สำหรับจำนวนนักเรียน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนนักเรียนรวม 25,898 คน มีจำนวนครู 1,634 คน โดยอำเภอแม่สะเรียงมีจำนวนนักเรียนและครูมากที่สุด คือ มีนักเรียน 6,924 คน ครู 438 คน รองลงมา คือ อำเภอเมือง มีจำนวนนักเรียน 5,995 คน ครู 368 คน และกิ่งอำเภอปางมะผ้ามีจำนวนนักเรียนน้อยที่สุด คือ 1,209 คน ครู 65 คน โดยเฉลี่ยจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสัดส่วนนักเรียน : ครู เท่ากับ 18 : 1 ครูต่อห้องเรียน 11 : 1 และมีสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียนเท่ากับ 17 : 1

- ระบบการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการให้โอกาสทางการศึกษา สำหรับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยปกติจะรับผู้ผ่านการศึกษาคะดกบังคับ (ป.4) มาแล้ว หรือมีอายุเกิน 14 ปี ขึ้นไป โดยให้การศึกษาแบ่งตามกิจกรรม คือ กิจกรรมให้ความรู้พื้นฐาน การเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการให้บริการข่าวสารข้อมูลที่จำเป็น จากสถิติในปี 2531 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีครูปฏิบัติงานจำนวน 97 คน และมีจำนวนนักเรียน 2,737 คน

2.2 การศาสนา ด้านการศาสนาส่วนใหญ่ แล้วชาวแม่ฮ่องสอนในพื้นที่ราบจะนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีการก่อสร้างถาวรทางพุทธศาสนา เช่น การสร้างวัด สร้างพระพุทธรูป

ตารางที่ 3.11 แสดงสถิติ จำนวนโรงเรียน ครู นักเรียน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา
2532

อำเภอ	จำนวน		นักเรียน			ครู		
	โรงเรียน	ห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
เมือง	56	287	3,207	2,768	5,995	153	215	368
แม่สะเรียง	65	384	3,826	3,655	6,924	184	254	438
ขุนยวม	37	180	1,361	1,172	2,533	83	74	157
แม่ลาน้อย	54	255	2,025	1,819	3,844	115	124	239
ป่าาย	40	203	1,806	1,682	3,488	133	114	247
กิ่ง อ.สบเมย	34	150	1,017	888	1,905	57	63	120
กิ่ง อ.ปางมะผ้า	18	70	636	573	1,209	38	27	65
รวม	304	1,529	13,878	12,557	25,898	763	871	1,634
นักเรียน : ครู		18 : 1						
ครู : ห้องเรียน		1.1 : 1						
นักเรียน : ห้องเรียน		17.1 : 1						

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน

และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยอาจกล่าวได้ว่า ชาวแม่ฮ่องสอน เป็นชาวพุทธที่เคร่งในหลักธรรมทางพุทธศาสนามาก ชาวเมืองอยู่กันแบบสงบสุข ไม่ค่อยมีการประทุษร้ายกันมากนัก ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย สำหรับชายไทยภูเขานั้น จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปบ้าง โดยจะมีพิธีการถือผีสาง เทวดา แต่ก็ยังยอมรับทางพุทธศาสนาเป็นอันมาก ด้านข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีดังนี้ คือ

- วัดพุทธศาสนา มีจำนวน 124 วัด โดยภายในชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน มีวัดทั้งหมด 11 วัด คือ วันพระธาตุตอดยงมู วัดก้ำก้อ, วัดพระนอน, วัดมวยต่อ, วัดดอนเจดีย์, วัดกลางเวียง, วัดจองคำ, วัดจองกลาง, วัดกลางทุ่ง, วัดปางลือ และวัดศิลาหลวง

- สำนักสงฆ์ มีจำนวน 89 สำนัก
- มัสยิด มีจำนวน 1 แห่ง
- วัดในศาสนาคริสต์ มีจำนวน 8 แห่ง
- วัดร้าง มีจำนวน 14 วัด

2.3 การสาธารณสุข เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เต็มไปด้วยภูเขา มีป่าไม้ ล้อมรอบ การคมนาคมไม่สะดวกเท่าที่ควร และมีขนบธรรมเนียม ความเชื่อต่างกัน โดยเฉพาะในส่วนของชาวไทยภูเขานั้น การพัฒนาทางด้านสาธารณสุข การอนามัย การป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ ทำได้ลำบากมาก เพราะขาดการยอมรับในวิทยาการต่าง ๆ ดังนั้นทำให้การป้องกัน และกำจัดโรคร้าย ไข้เจ็บ ในจังหวัดเป็นไปอย่างยากลำบาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้ความพยายามความอดทนต่อสภาพการปฏิบัติงานเป็นอย่างสูง และก็นับได้ว่าได้ผลดีขึ้นมาเป็นระยะ โรคติดต่อที่พยายามกำจัดและป้องกันเป็นระยะเวลาอันนาน คือการระบาดของไข้มาลาเรีย ซึ่งปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือ จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า และสภาพพื้นที่เป็นป่าทึบ มีราษฎรทั้งไทยและพม่าเป็นไข้มาลาเรียกันมาก บางครั้งก็เป็นพาหะของโรคเข้าสู่ในเมืองได้ การป้องกันทำได้เฉพาะในเขตไทยเท่านั้น ดังนั้น ไข้โรคนี้อาจไม่สามารถทำลายได้หมดได้ เพียงแต่ควบคุม ป้องกันมิให้แพร่กระจายต่อไปในชุมชนเท่านั้น ด้านสาเหตุของการตายที่สำคัญ 12 อันดับแรก ในปี 2532 จากตารางที่ 3.12 พบว่า การตายที่เกิดจากโรคหัวใจมากที่สุด 83 ราย หรือ 12.8% จากทั้งหมด 648 ราย รองลงมาคืออุจจาระร่วง 61 ราย หรือ 9.4% อุบัติเหตุ 34 ราย หรือ 5.2% ปอดอักเสบ 30 ราย หรือ 4.6% เป็นต้น

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากตารางที่ 3.13 พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโรงพยาบาลทั้งหมด 6 แห่ง เป็นโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง โรงพยาบาลชุมชน 5 แห่ง โดยตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง 2 แห่ง อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย, อำเภอป่าเย็บ อำเภอละ 1 แห่ง สำหรับกิ่ง อ. สบเมย กับกิ่งอำเภอ ปางมะผ้า ยังไม่มีโรงพยาบาล สถานอนามัยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งหมด 47 แห่ง โดยตั้งอยู่ในอำเภอเมือง 10 แห่ง อำเภอแม่สะเรียง, อำเภอขุนยวม, อำเภอแม่ลาน้อย

ตารางที่ 3.12 แสดงสาเหตุการตายที่สำคัญ 12 อันดับแรก ปี พ.ศ. 2532

ลำดับที่	สาเหตุการตาย	ปี 2532	
		จำนวน	%
1	โรคหัวใจ	83	12.8
2	อุจจาระร่วง	61	9.4
3	อุบัติเหตุ	34	5.2
4	ปอดอักเสบ	30	4.6
5	มะเร็งทุกชนิด	20	3.1
6	ฆ่าตัวตาย	14	2.2
7	โรคตับ	13	2.0
8	มาลาเรีย	12	1.9
9	โรคหอบหืด	3	0.5
10	โรคแทรกในระหว่างตั้งครรภ์	2	0.3
11	ภาวะการขาดสารอาหาร	2	0.3
12	ไข้เลือดออก	1	0.2
13	อื่น ๆ	373	57.5
	รวม	548	100.0

ที่มา : สาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอละ 7 แห่ง อำเภอปาย 8 แห่ง กิ่งอำเภอสบเมย และกิ่งอำเภอปางมะผ้า
 กิ่งอำเภอละ 4 แห่ง ด้านการแพทย์พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีแพทย์ทั้งหมด 23 คน
 โดยอยู่ในอำเภอเมือง 10 คน อำเภอแม่สะเรียง 5 คน อำเภอขุนยวม 2 คน อำเภอแม่
 ลาน้อย 2 คน อำเภอปาย 3 คน และกิ่งอำเภอสบเมย 1 คน กิ่งอำเภอปางมะผ้า ยัง
 ไม่มีแพทย์ประจำ เนื่องจากยังไม่มีโรงพยาบาล สำหรับสัดส่วนของแพทย์ต่อประชากร
 พบว่า เขตอำเภอเมืองมีสัดส่วนแพทย์ : ประชากร น้อยที่สุด คือ ประชากร 2945 คน
 ต่อแพทย์ 1 คน รองลงมาคือ อำเภอขุนยวม มีสัดส่วนประชากร 8,880 คน ต่อแพทย์ 1 คน
 หรือโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัดมีสัดส่วนแพทย์ 1 คน ต่อประชากร 7,235 คน ด้านทันตแพทย์พบว่า
 มีเพียง 3 คน หรือมีสัดส่วนประชากร 55,473 คน ต่อทันตแพทย์ 1 คน สำหรับพยาบาล
 พบว่า มีทั้งหมด 183 คน หรือมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยประชากร 873 คน ต่อพยาบาล 1 คน
 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบด้านสัดส่วนในแต่ละอำเภอ แล้วพบว่าสัดส่วนพยาบาลต่อประชากรในเขต
 อำเภอเมือง มีค่าต่ำสุด คือ ประชากร 270 คน ต่อพยาบาล 1 คน รองลงมาคือ อำเภอ
 ปาย มีสัดส่วน 1,244 คน ต่อพยาบาล 1 คน ด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พบว่า มีทั้งหมด
 136 คน หรือมีสัดส่วนโดยเฉลี่ย ประชากร 1 คน ต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 223 คน

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุขและบุคลากร จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2532

ประเภท	จำนวนสถานบริการ/บุคลากรในอำเภอต่าง ๆ							
	อ.เมือง	อ.แม่สะเรียง	อ.ขุนยวม	อ.แม่ลาน้อย	อ. ปาย	กิ่ง อ.สบเมย	กิ่ง อ.ปางมะผ้า	รวม
โรงพยาบาลทั่วไป	1	-	-	-	-	-	-	1
โรงพยาบาลชุมชน	-	2	1	1	1	-	-	5
สถานีอนามัย	10	9	7	7	8	4	4	47
แพทย์	10	5	2	2	3	3	-	23
ทันตแพทย์	3	-	-	-	-	-	-	3
เภสัชกร	4	1	-	-	-	-	-	5
พยาบาล	109	26	13	15	17	3	-	183
พนักงานสาธารณสุข	38	17	21	17	27	9	7	136
แพทย์ : ประชากร	1:2,945	1:9,077	1:8,800	1:13,561	1:7,047	1:18,975	-	1:7,235
ทันตแพทย์ : ประชากร	1:9,317	-	-	-	-	-	-	1:55,473
พยาบาล : ประชากร	1: 270	1:1,746	1:1,366	1:1,808	1:1,244	1:6,325	-	1: 873
สาธารณสุข : ประชากร	1: 775	1:2,669	1: 845	1: 783	1:2,108	1:2,108	1: 940	

ที่มา : สาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สรุป

จากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ประกอบไปด้วยภูเขาต่าง ๆ มากมาย มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และภูมิอากาศที่ค่อนข้างดี ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กลายเป็นทรัพยากร การท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น น้ำตก, น้ำพุร้อน, วิถีชีวิตที่สวยงาม ฯลฯ ด้านประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วยหลายชนชาติ มีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังคงเหลืออยู่ อย่างมากมาย รวมไปถึงสังคม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดั้งเดิม ด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประชากร สังคมความเป็นอยู่ยังมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เช่นเดียวกับด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาสินค้าต่าง ๆ จากจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนหนึ่งของสินค้าก็มีการผลิต และจำหน่ายขึ้นเอง แต่มีปริมาณไม่มากนัก พอบริโภคภายในจังหวัดเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน ลักษณะการเติบโตในด้านเศรษฐกิจ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการผลิตที่เลี้ยงตัวได้มาเป็นการผลิตเพื่อการขาย-บริการ นักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นในทุกปี นับว่าธุรกิจการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนดีขึ้นมาก รวมไปถึงราคาที่ดินที่มีราคาสูงมากขึ้นด้วย และมีการพัฒนาการบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ถนน, แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่พัก เป็นต้น โดยเฉพาะศูนย์กลางของจังหวัด คือ ชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งจะกล่าวละเอียดในบทต่อไป